

מימים ראשונים

היינו קבוצת חברים מלטביה מאורגנים בחבורה בשם "אחדות". עבדנו תחילה בעבודת בנין בשכונת בורוכוב, וכשנסתיימה זו עבר חלק מהחבורה לירושלים, לבית-הכרם: הקימונו ראשוני בתיה מטעם המשרד לעבודות ציבוריות של ההסתדרות. מהרשק, שהכיר אותנו מלטביה ועזר לנו בהתארגנותנו, עזב את עבודתו הציבורית במועצת פועלי תל-אביב והצטרף לחברים שעברו לירושלים. בצעדו זה היתה משמעות כפולה: מעבר לעבודת-כפים ולצורת-חיים קולקטיבית. חבורתנו הייתה אמנם קואופרטיבית ונהוג היה בתוכה חשבון אישי, אך ביסודה היתה בנויה על עיקרון השוואת תנאי-חיים בין חבריה וכל אורח חייה – קולקטיבי.

בירושלים, שלא כבתל-אביב, מרובות היו הקבוצות השיתופיות, מהן שיצאו מגדוד-העבודה אך המשיכו לחיות על יסודות שיתופיים; כן התקיימה פלוגה גדולה של גדוד-העבודה שרישומה ניכר היה בציבור הפועלים הירושלמי. לא עבר זמן רב וחלק מחברינו הגיעו לכלל דעה והכרה שיש לבטל את החשבון הפרטי, שהיה נהוג, אמנם, יותר להלכה, בספרים, מאשר למעשה, אך ביטא בכל-זאת את הלך-הרוח האינדיבידואליסטי בקבוצה. הם תבעו הנהגת משטר-חיים שיתופי. מהרשק היה עמם, ובין הפעילים שביניהם, מוכן לכל צעד. ההכרעה נפלה לטובת הקומונה, כי הצד השני ביקש להימנע מפילוג. מתוך פשרה הוחלט לבטל בתורת ניסיון את החשבון הפרטי לשנה אחת. מובן כי מקץ שנה שוב לא ערער איש על ההחלטה הזאת. בויכוח הרעיוני הפנימי הזה, ראשון בקבוצה, עמד מהרשק בהחלטיות ובאופן נמרץ לצד בעלי המעשה השיתופי.

מראשית היותו בקבוצה נמנה מהרשק עם מכווני דרכה ואורח-חייה. מתוך בטחון עצמי, שניחן בו, השפיע הרבה על אנשים וחברים שחי אתם או בא אתם במגע. בטחון עצמי זה מקורו בניסיון-חיים שרכש לו (הוא הקדימונו ובא שנה אחת לפנינו לארץ) וכן בהרגל שקנה לעצמו להכריע בשאלות חשובות של הציבור, הרגל שהיה מנת-חלקם של רבים מראשוני העליה השלישית, שהועמדו סמוך לבואם ארצה, בפני תפקידים ציבוריים רבים כפותחי דרך לבאים אחריהם.

מהרשק גם היה הראשון מתוך הקבוצה שיצא לפעילות ציבורית הסתדרותית, כשנבחר למזכיר מועצת פועלי ירושלים. צריך היה לפלס שביל לשילוב זה של העסקנות הציבורית והחברות בקבוצה. ההתלבטות היתה מרובה, ונתלבטו בה חברי הקבוצה ומהרשק גם יחד.

מקץ שנה-שנתיים התלכדה הקבוצה, התגבשה, מנתה כבר שלוש ארבע עשרות, ושאלת התיישבותה עלתה על-סדר היום. אותו זמן נשלחו ראשוני חבריה להכשרה חקלאית במקוה-ישראל ובטירה. אז גם הוחלט על הצטרפות הקבוצה לקיבוץ עין-חרוד. בכל הבירורים המרובים בקבוצה, שנתקיימו לפעמים בהשתתפות חברים מהמפלגה, מקיבוץ עין-חרוד וכו', נטל מהרשק חבל פעיל, ולא מועט היה חלקו בהכרעות שנפלו.

מהרשק היה מהראשונים שעברו לגשר ונכנס מיד לעבודה החקלאית. זכה – ונמסר לו זוג פרידות. ובימים ההם מי ידמה ומי ישווה לעגלון. המחזיק בידי מושכות העגלה מחזיק, כביכול, את מושכות המשק כולו. העגלונים הם הפלחים, הם הזורעים והם הקוצרים. – הפלחה ענף עיקרי במשקנו החקלאי. היא גם היתה חקלאית ביותר בעיני הטירונים. מי שזוג פרידות ברשותו היה מקור של "קנאה". בלב רבים גדולה היתה התשוקה להיות חקלאי, פלח. מאז ובמשך שנים קשר מהרשק את עצמו לחקלאות, אולי לא כל-כך במובן המקצועי, ויותר בבעיות המשקיות של הקיבוץ החקלאי.

משדחה הטרקטור את הבהמה והטרקטוריסט – את העגלון, עלה מהרשק על דוכן הטרקטור. אולם התפקידים שהוטלו עליו בקבוצה ואשר בעולם נכנס יותר ויותר, הורידוהו גם מן הטרקטור והרחיקוהו מהעבודה הפיסית. ברבות הימים, עם הסתעפות המשק והתרחבות הקבוצה, ארכו הפסקותיו בעבודה עד שיצא מהענף לגמרי. .

אכן, פסגת פעילותו של מהרשק בקבוצה היתה במשא-ומתן עם פיק"א על זכות התיישבותו בקבוצה. יחד עם אברהם שחטר היה בין הפעילים ביותר בהיאבקות זו, שנמשכה כעשור שנים והיתה רצופה מומנטים דרמטיים ביותר, רגעי יאוש ותקווה.

לא הרי התיישבות של קבוצה על קרקע של קרן-קיימת ועם ההנהלה הציונית כמוסד מיישב כהרי התיישבות על אדמתה של פיק"א ועם פיק"א כמיישבת: מוסד לא-אוהד את הצורה הקבוצתית, בעל הרגלים אפוטרופסיים, אדיש לציונות העממית. שנות היאבקותנו עם מוסד זה, שבע שנים עד שהוכרה זכותנו להתיישב כקבוצה ועוד שלוש עד שנטלנו לעצמנו את אדמת דלהמיה, תבעו מאתנו פעולה מחושבת, זהירות והעזה כאחד, מסירות לרעיון הקיבוצי וידיעת היריב וחולשותיו. כל פעולתנו המשקית, ההתיישבותית והחברתית הודרכה לא רק בהגיון העניין הקיבוצי כשלעצמו, כי-אם גם ע"י חישובים פוליטיים של האיבקותינו עם החברה המיישבת. במצב זה מיוחד הוא ערכו של בא-כוח הקבוצה, המייצג אותה ואת עניניה בפני המוסד, נותן ביטוי לתביעותיה ולצרכיה מחד, ומאידך – מוסר אינפורמציה שיש בה בכדי להדריך את הקבוצה והחלטותיה. מהרשק היה אחד מן השנים או שלושה שנשאו בכובד המשא, והוא גם שקד על כך זמן רב יותר מאחרים, עד שהביאונו להכרעה ולימי המעשה הגדולים והממושכים.

ראובן רודשטיין